

NOTÍCIES

PUBLICACIONS

Fundació Enciclopèdia Catalana ha editat un luxós llibre titulat *Tècnics i Tecnologia en el desenvolupament de la Catalunya contemporània*, dirigit per Jordi Maluquer de Motes, catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Hi han participat diversos autors, segons els temes tractats. En la segona part del llibre, dins el capítol que parla d'«El desplegament del procés d'industrialització», l'apartat titulat «La innovació tecnològica en la indústria del gènere de punt» ha anat a càrrec de Montserrat Llonch i Casanovas (p. 300 a 316).

Per documentar millor aquest treball, els editors s'han dirigit a la nostra Associació, que ha col·laborat amb la publicació de vuit fotografies del nostre fons: el xerric, una tricotosa domèstica, secció del nostre Museu dedicada als mitjons, secció de confecció de can Minguell, vista general de can Marfà, bateria de Talleres J. Roure, circular «Badipo» de Josep Badia i bobinadora d'Eduard Torrent.

La prestigiosa publicació mensual *MATARÓ-REPORT*, en el seu número del mes de novembre, en un llarg article que va dedicar a la situació actual del gènere de punt a Mataró, també va incloure informació gràfica procedent del nostre fons: fotografies de can Marfà, de Molforts S.A. i S.A. Asensio, una secció de Manufacturas Antonio Gassol, S.A., stand de Ven-Bo, S.A. a la fira de Barcelona, i plànol de can Minguell.

ELS NOSTRES COL·LABORADORS

A dalt, d'esquerra a dreta: Rossend Bufias, Jesús Chiva, Joaquim Albaleta, Tomàs Juvé, Josep M. Bellavista, Carles Viladevall, Jaume Roca, Manuel Zapata, Pere Vilaseca i Josep M. Ferrer.

AMPLIACIÓ DEL «FONS D'ART»

Properament, el nostre FONS D'ART es veurà incrementat amb una obra de grans dimensions.

Es tracta del mural sobre tela pintat per l'artista mataroní Jordi Puiggalí i Clavell l'any 1964, que durant anys ha presidit el vestíbul d'accés a les oficines de Torres y Cia., S.A., taller de construcció de maquinària per a gènere de punt.

El mural, de vint metres quadrats, d'una sola peça, comprèn tot el procés del ferro, des de la seva obtenció a la mina, la fosa, el taller de construcció de maquinària i, finalment, el treball de la màquina situada a la fàbrica de gènere de punt.

Davant una propera urbanització del sector que afecta part de l'edifici, els titulars de l'empresa van manifestar el seu interès perquè figuri en un lloc adient en el futur Museu del Gènere de Punt que s'instal·larà a can Marfà, a la qual cosa la nostra Associació va accedir amb satisfacció.

De moment, una empresa especialitzada en la restauració d'obres d'art ja ha procedit al seu desmuntatge i fragmentació, respectant escrupolosament les quatre parts de què consta el mural. Les teles quedaran convenientment protegides, a l'espera de la seva instal·lació definitiva.

Des del nostre Butlletí volem agrair als membres de la família Torres el seu gest.

A sota, d'esquerra a dreta: Salvador Lladó, Marcel·lí Folgarona, Joaquim Rodríguez, Jaume Julià, Emili Albo, Pedro Ayuste i Esteve Vilaseca.
Absents: Salvador Catarineu i Ramon Romeu.

Amb el suport de

CAIXA LAIETANA

BUTLLETÍ

MUSEU DEL GÈNERE DE PUNT

NÚMERO 1

Abril 2001

EDITORIAL

«Can Marfà», com a futura seu del MUSEU DEL GÈNERE DE PUNT a Mataró, comença a ser una realitat que poc a poc s'anirà dibuixant.

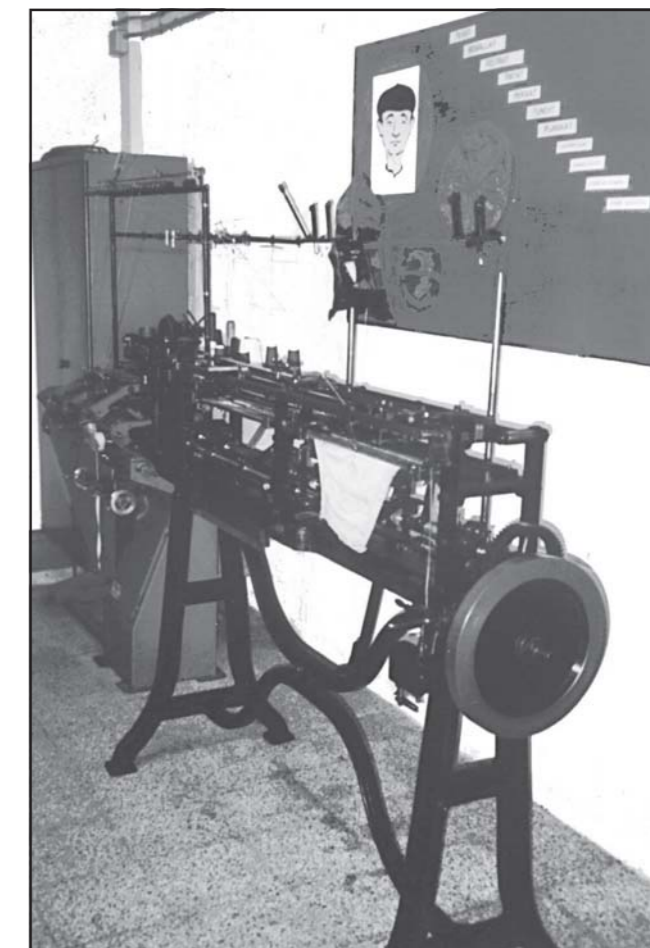
Després de converses amb l'Alcalde de Mataró i diversos regidors del Govern Municipal, podem assegurar que anem per bon camí, i que hi ha una voluntat clara de caminar en la mateixa direcció i consensuar un projecte museístic que honori la ciutat, la seva història i la seva gent.

Entenem que els compromisos verbals de l'equip de govern i la línia de treball que es va acceptar en el ple del passat dia 11 de gener, ens permeten veure un xic de llum dins el forat negre en què estàvem immersos: ple de bones voluntats, bones paraules, bones intencions, però cap compromís en ferm, cap proposta viable, cap tangibilitat que ens esperoni a ser optimistes i veure una sortida possible.

No tenim cap pressa per veure el projecte acabat; no podem, però, esperar massa per començar-hi a treballar, ja fa anys que molta gent ho està fent, són hores i hores de treball pacient, constant i altruista. Aquestes persones, que mereixen veure com el museu comença a fer-se realitat, en molts casos representen l'última generació de treballadors i treballadores relacionats amb el gènere de punt d'un Mataró que arrenca dels inicis de la industrialització.

El projecte hauria de comptar amb el suport de l'administració pública local, però també de la Generalitat, l'Estat i Europa. Que es faci a Mataró, no vol pas dir que sigui només per a la ciutat, tot el país n'ha de gaudir i conèixer-lo, com tants d'altres museus de la ciència i la tècnica escampats per Catalunya i Europa.

Aquesta iniciativa també ha de comptar amb el suport en ferm de la societat civil i la iniciativa privada, a través del mecenatge o espònsor. Entenem que és un projecte amb futur, i en termes, si voleu, ja només de rendibilitat, no serà bo quedar-hi al marge.

Ja podem fabricar boines!!

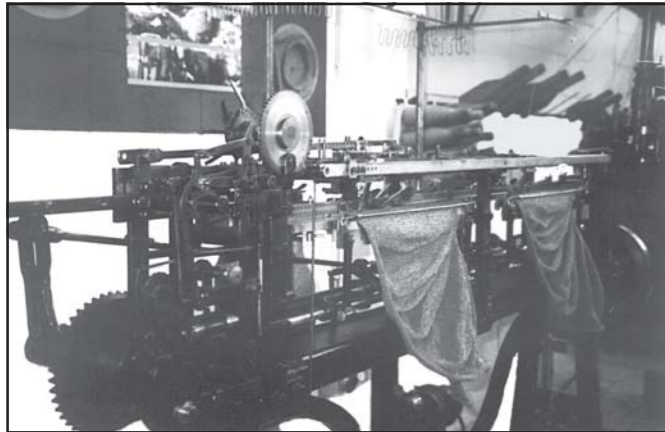
L'única màquina per teixir la clàssica boina d'una sola peça, de llana, habitualment negra, que hi ha a Catalunya, i construïda a Olot, ja funciona.

EDITA: ASSOCIACIÓ PROMOTORA DE LA FUNDACIÓ JAUME VILASECA
Baldomer Vila, 9 - Tel. 93 799 33 97
08303 MATARÓ
Periodicitat quadrimestral
Dip. Leg.: B-51.113-2000
Imprimeix: Copisteria Castellà. Pujol, 40. Mataró

SUMARI
Editorial 1
La màquina de fer boines,
ja funciona 2
Els nostres pintors 3
Què hi ha de nou? 3
Notícies 4

LA MÀQUINA DE FER BOINES, JA FUNCIONA!!

Per poder explicar la disponibilitat i funcionament d'una màquina per fabricar boines al nostre Museu, ens hem de remuntar a un desplaçament a Olot, a finals de l'any 1996, i un de posterior a la localitat burgalesa de Pradoluengo, el febrer de 1997.

Teníem coneixement que les màquines de fabricar boines procedien d'un taller de construcció de maquinària establert a Olot per la família Ciurana, empresa familiar creada l'any 1890 i tancada definitivament l'any 1990, que havia girat amb els noms de «Manuel Ciurana» fins al 1930, «Sucesores de Manuel Ciurana», fins al 1942, i «Maquinaria para Géneros de Punto, S.A.» fins al seu tancament.

Constructors de circulars, tricotoses rectilínies, colmenes, màquines per a mitjons, etc, inclús varen construir gran quantitat de tornos per equipar el taller de la firma olotina «Simón, S.A.», fabricant de material elèctric.

A partir de l'any 1945 un dels socis, el senyor Just Carbonell, que el 1930 havia tornat a Olot, introdueix la construcció de màquines per a boines. Aquest soci havia estat encarregat en una fàbrica de boines a la localitat d'Ezcaray, a la Rioja, i coneixia bé l'especialitat.

Vista la impossibilitat de poder obtenir a Olot la màquina especialitzada en la fabricació de boines, quatre representants de la nostra Associació (Jaume Vilaseca, Emili Albo, Josep M. Bellavista i Josep M. Ferrer) ens vàrem traslladar a la petita localitat de Pradoluengo, a la província de Burgos. Situada al nord de la serra de la Demanda, a la Rioja burgalesa, a 47 km de Burgos i a 80 de Logronyo, és una localitat de fortes arrels basques per la seva proximitat amb la província d'Àlaba, tal com queda palès per molts dels seus topònims.

En aquesta petita localitat de muntanya, el segle XIX es consolida la indústria tèxtil i el poble s'omple de filatures (la del senyor Contreras, encara en funcionament a la nostra visita), de telers i de batans.

La seva economia, a hores d'ara encara està basada en la indústria tèxtil; tant és així que, voltant pels seus carrers ja entrada la nit, als baixos de les cases seguien funcionant les màquines, amb el soroll característic dels telers.

Prèviament a la visita, havíem contactat amb una persona que coneixia l'activitat de la localitat perquè havia estat especialista de tota mena de reparacions,

la qual ens va posar en contacte amb el propietari d'una fàbrica de boines tancada feia temps, i que residia a Madrid. I en aquesta fàbrica vam adquirir la tricotosa especial per a boines, construïda per la firma «Maquinaria de Géneros de Punto, S.A.» d'Olot, amb els seus complements, una perxa de fusta equipada amb cardots vegetals i una tundosa transversal.

Ens va cridar l'atenció el fet que a la majoria de cases es treballava amb maquinària construïda a Mataró; hi abundaven les ramalloses, la majoria de la firma Torrent (a la fàbrica A. Mingo Villanueva en funcionaven sis), Linares o Roure.

Precisament amb el senyor Mingo Villanueva vam establir una relació que, posteriorment, ens ha permès de posar en funcionament la màquina per fabricar boines, ja que ens facilità les agulles per equipar-la i ens va posar en contacte amb l'empresa Pyrene, d'Osca, especialitzada en la filmació de pel·lícules d'oficis desapareguts o en procés de desaparició, la qual havia enregistrat el procés de fabricació de les boines a la fàbrica A. Mingo Villanueva.

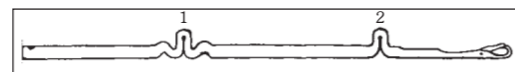
Amb tota aquesta informació i l'arribada a l'Associació del company Jesús Chiva, després d'un període de restauració s'ha arribat a la seva posada en marxa, que avui podem anunciar definitivament.

El procés de fabricació de la boina és llarg i complex i consta de diverses operacions: teixit, remallat, feltrat, tintat, perxat, tondit, planxat, centrifugat, formatejat, cosit del folre i, finalment, cosit de la badana.

La boina, tot i que no ho sembla, és de teixit de punt, quan pot semblar que ho és a la plana.

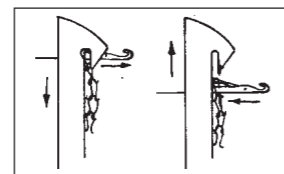
Quant a la màquina, creïem que la boina era teixida amb una circular, i va ser una sorpresa per a nosaltres el fet de descobrir que ho era en una rectilínia, de gran semblança amb el «cotton».

L'agulla disposa de dos talons, el número 1 serveix per fer la selecció de les agulles que han de teixir i el número 2 és el que fa la recollida i formació de la malla, treball que es fa amb unes platines que aguanten el teixit, quan l'agulla és seleccionada fins que ha sortit al màxim. Aleshores puja la platina i s'inicia la recollida del fil i la formació de la malla.

La selecció de les agulles es fa mitjançant un regle, situat en diferents posicions al llarg de la fontura per donar-li forma, que teixeix més a un costat que a l'altre perquè ja de sortida la màquina agafi la forma que permetrà unir les dues parts del teixit.

Ja fora de màquina i remallada per unir les dues parts, quedarà com la clàssica boina, encara que de mida superior a la normal, ja que faltaran les altres operacions d'acabat, tal com hem anotat més amunt.

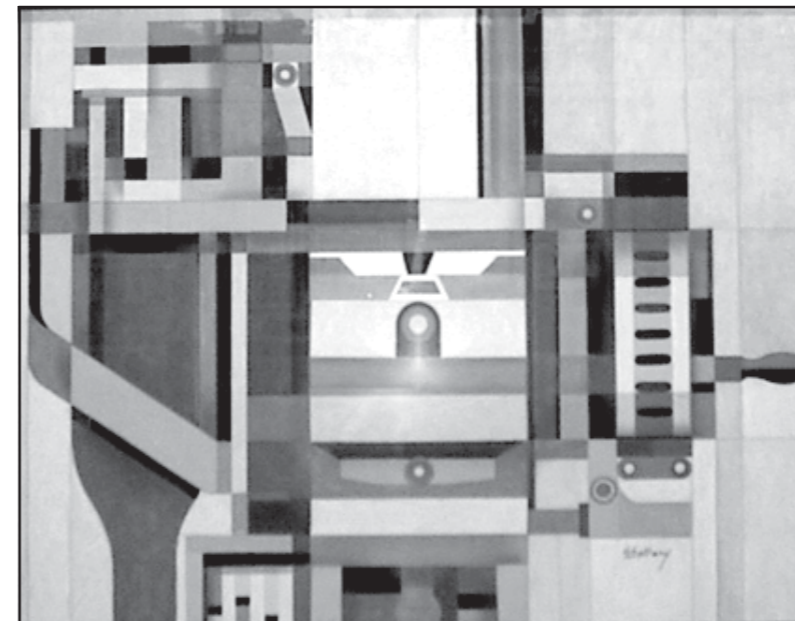
La màquina va equipada amb cent seixanta agulles selfactines tipus «Spez. 187109G01», galga 9 i una fontura, però amb dos capçals.

Els nostres artistes

SANTIAGO ESTRANY i CASTANY

Nascut a Mataró el 1923, fill del pintor i gravador mataroní Rafael Estrany i de Carmen Castany, realitzà els primers estudis d'art amb el seu pare a la mataronina Escola d'Arts i Oficis.

Continuà estudis, obtenint els títols de pèrit a l'Escola Industrial de Barcelona, professor de Dibuix i llicenciat en Belles Arts a la facultat de Belles Arts de Barcelona i doctor en Belles Arts per la Universitat de Barcelona.

Amb 45 anys de dedicació a l'ensenyament, SANTIAGO ESTRANY ha estat professor titular de l'Escola d'Arts i Oficis, de l'Institut Politècnic Miquel Biada, del qual fou sots-director i cap de departament, professor de batxillerat d'aquest institut, i professor titular de l'escola d'enginyers de la Universitat Politècnica de Catalunya, amb el càrrec de cap d'estudis.

Artista polifacètic, s'ha dedicat al paisatge urbà, on cerca una geometrització formal amb exposicions monogràfiques que dedica a una població, Amsterdam, París, Londres, New York, Tokyo o Venècia..., o a un país, Egipte, Grècia, Turquia..., i participant en exposicions estatals i internacionals. Hi ha obra seva en col·leccions d'Alemanya, Nord-amèrica, República Argentina...

També ha realitzat múltiples murals exteriors i interiors

a Mataró, Argentona, Dosrius, Barcelona, Caldes d'Estrac, Calella...

Va dirigir la fase final de la decoració de l'altar major de Santa Maria de Mataró.

Autor de nombrosos treballs de disseny publicitari. Reconegut internacionalment com a autor d'ex-libris, va participar en exposicions a Barcelona, Bèlgica, Holanda, República Argentina, Polònia, Itàlia, Romania, Iugoslàvia,...

Tot plegat, porta a concloure que Santiago Estrany ha estat un veritable activista de l'art i la cultura en general.

La seva fecunda i variada producció gràfica i pictòrica, la docència i la investigació històrico-artística dels darrers anys, han omplert la vida d'aquest personatge, que ha treballat d'una manera innovadora en tots els camps professionals als quals s'ha dedicat.

Què hi ha de nou?

Donacions procedents de l'Ajuntament i l'Escola de Canet de Mar

El juliol, i després de diverses gestions tingudes amb el Sr. Pere Serra i Colomer, tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Canet de Mar, van ingressar al nostre fons de maquinària un «recte» i algunes petites màquines, així com mobiliari de despatx modernista i una considerable quantitat de documentació de l'empresa «J. Mas y M. Soler», fabricants de gènere de punt.

Aquesta documentació, ens ha permès reconstruir el seu historial, ja que ens van arribar els llibres de comptabilitat a partir de l'obertura de la societat, datada el 1873, nombrosos arxius de correspondència amb clients i proveïdors, factures, entre les quals n'hem trobat d'empreses de gènere de punt establertes a Mataró el primer quart del segle xx, alguna encara existent, i documents de tota mena (contribucions, documents notariaus, quotes que pagaven, relacions amb el sindicat vertical o l'autoritat governativa, etc), amb informació que arriba als anys cinquanta.

Es desconeix com aquesta documentació pot haver arribat a un magatzem municipal de Canet de Mar, ja que s'ha de tenir en compte que es tracta d'una empresa establerta a Barcelona des de l'any 1873, que va tancar al voltant dels anys cinquanta del segle xx.

Per altra part, i després de diverses gestions tant amb el Servei d'Educació de la Diputació Provincial de Barcelona, titular de l'Escola Universitària d'Enginyers Tècnics en Teixits de Punt de Canet de Mar, com amb la direcció de la pròpia Escola, hem retirat del seu taller-escola una carda de xapons de 38", construïda per la firma «S.A. Serra» de Manlleu, i tenim pendent de recollir un teler rodó sense malloses.

D'acord amb les darreres directrius que ens hem fixat, tenim la intenció d'oferir al futur Museu la gamma sencera del món del gènere de punt, del cotó a la botiga, motiu pel qual hem decidit, com a primer pas, incorporar la carda a la nostra col·lecció.

Des d'aquestes línies volem agrair la magnífica disposició trobada en tot moment a l'Escola, des del seu director senyor Esteve M. Costajusà, fins al secretari senyor Francesc Pera.